

Một số tồn tại trong quản lý nhà nước đối với Chợ nổi Cái Răng và kiến nghị hoàn thiện

TRẦN VANG PHỬ*

Chợ nổi Cái Răng là một trong những điểm tham quan nổi tiếng tại TP. Cần Thơ, đồng thời đây cũng là biểu trưng cho hoạt động giao thương kinh tế trên sông tại khu vực Đồng bằng sông Cửu Long. Do đó, việc quản lý hoạt động mua - bán, cũng như khai thác du lịch của Chợ giữ vai trò rất quan trọng để phát triển Chợ theo hướng vừa bảo tồn được nét văn hóa đặc trưng, vừa khai thác và phát triển bền vững, gắn với bảo vệ môi trường. Tuy nhiên, thời gian qua, công tác quản lý Chợ nổi Cái Răng vẫn còn bộc lộ một số hạn chế cần được khắc phục.

MỘT SỐ HẠN CHẾ TRONG QUẢN LÝ ĐỐI VỚI HOẠT ĐỘNG TẠI CHỢ NỔI CÁI RĂNG

Chợ nổi Cái Răng nằm trên sông Cái Răng, gần cầu Cái Răng (quận Cái Răng), cách trung tâm TP. Cần Thơ khoảng 6km đường bộ và mất 30 phút nếu đi bằng thuyền từ bến Ninh Kiều (quận Ninh Kiều) để xuôi thuyền trên sông về Chợ nổi. Chợ nằm trên trục đường thủy sông Hậu - kênh xáng Xà No, nên rất thuận lợi cho việc giao thương, buôn bán với các địa phương lân cận và cả vùng sông nước Cửu Long. Đây là lý do khiến Chợ nổi Cái Răng có quy mô lớn nhất, sầm uất nhất so với các chợ nổi trong vùng sông nước Cửu Long.

Chợ nổi Cái Răng cũng là nơi hội tụ của dân thương hồ khắp nơi đổ về, tạo nên sắc màu văn hóa đa dạng tại đây. Không gian văn hóa Chợ nổi Cái Răng tích hợp nhiều loại hình di sản văn hóa phi vật thể: tập quán xã hội và tín ngưỡng, tri thức dân gian, nghệ thuật trình diễn dân gian (đờn ca tài tử)... và những di sản này vẫn đang được gìn giữ và lưu truyền. Năm 2016, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch đã công nhận Văn hóa Chợ nổi Cái Răng là Di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia; UBND TP. Cần Thơ cũng phê duyệt Đề án “Bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng”. Đó là những tiền đề quan trọng để gìn giữ và khơi dậy

tiềm năng Chợ nổi gắn với phát triển du lịch, bảo tồn nét văn hóa đặc thù miền sông nước.

Chợ nổi Cái Răng hiện có khoảng 250-300 ghe, tàu mua bán, trao đổi hàng hóa. Vào mùa cao điểm có khi lên đến 350-400 chiếc; trong đó, khoảng 150 chiếc neo đậu cố định. Tại Chợ nổi, trung bình mức trao đổi hàng hóa khoảng 1.500 tấn/ngày, thu nhập của thương hồ cũng khá ổn định. Ông Vương Công Khanh, Phó Chủ tịch Thường trực UBND quận Cái Răng, cho biết: “Trung bình mỗi ngày trên Chợ nổi có khoảng 100-200 lượt ghe, tàu đưa khách đến. Trong các dịp nghỉ lễ, tàu ghe có thể lên đến khoảng 500 lượt”. Lượng khách đến Chợ nổi Cái Răng mỗi năm đều tăng ít nhất 20%. 6 tháng đầu năm 2019, TP. Cần Thơ đón gần 1,5 triệu lượt khách lưu trú (tăng 16% so với cùng kỳ năm 2018). Trong đó, Chợ nổi Cái Răng là một địa điểm du lịch tiêu biểu, có sức hấp dẫn đặc biệt, chiếm hơn 70% lượt du khách. Tổng doanh thu từ du lịch của Thành phố trong nửa đầu năm 2019 ước đạt 2.300

* Khoa Luật, Trường Đại học Cần Thơ

tỷ đồng, tăng 17,1% so với cùng kỳ (Ái Lam, 2019).

Theo lộ trình Đề án "Bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng", giai đoạn 1 từ năm 2016 đến 2018, địa phương đã hoàn thành hệ thống phao tiêu phân luồng, sắp xếp trật tự các bè nổi, phân luồng đảm bảo an toàn giao thông đường thủy trên Chợ nổi, xây dựng các mô hình đảm bảo vệ sinh môi trường. Địa phương cũng đã xây dựng cơ chế chính sách hỗ trợ an sinh xã hội cho người dân Chợ nổi. Tuy nhiên, cho đến nay, kết quả vẫn chưa như mong đợi và có nhiều vấn đề mới phát sinh, nan giải, cụ thể trong khâu tổ chức, quản lý hoạt động du lịch và mua - bán còn hạn chế, nhất là vấn đề giá cả dịch vụ, chất lượng sản phẩm. Đặc biệt, tình trạng ô nhiễm môi trường cũng đáng lo ngại.

Theo khảo sát của Viện Kinh tế - Xã hội TP. Cần Thơ, có 51% khách du lịch quốc tế rất thích cảnh quan độc đáo của hoạt động mua - bán trên sông. Tuy nhiên, hiện nay, Chợ nổi Cái Răng đang đối mặt nhiều nguy cơ làm mất đi nét đẹp vốn có (Tùng Lâm, 2017). Tình trạng ô nhiễm môi trường nước càng trở nên trầm trọng. Thương hồ tại Chợ nổi Cái Răng mua - bán, sinh hoạt trên sông có thói quen vứt rác và đi vệ sinh tùy tiện và các hộ dân ven sông thải rác sinh hoạt trực tiếp xuống sông, chưa kể các chất thải khác, như: rác thải từ hoạt động du lịch, chất thải từ chợ Cái Răng và chợ An Bình đã gây ô nhiễm môi trường nước. Phần lớn người dân cứ thẳng nhiên thải rác xuống sông. Ngoài các loại rác, như: rau, củ, vỏ trái cây..., thì nilon, vỏ hộp cơm cũng nổi lềnh bềnh khắp nơi. Ước tính trung bình mỗi ngày có khoảng trên dưới 1 tấn rác trực tiếp thải xuống lòng sông. Điều này khiến nhiều du khách tỏ ra ngao ngán, họ không cảm nhận được điều gì đặc sắc từ Chợ nổi so với những gì được quảng cáo. Vì thế, Chợ nổi không đủ sức kéo họ quay lại thêm một lần nữa.

Bên cạnh đó, sản phẩm mua - bán trên Chợ nổi, cùng các dịch vụ khác lại có giá đắt hơn so với trên bờ, trong khi vấn đề vệ sinh an toàn thực phẩm chưa đảm bảo. Một vài tiểu thương lại chưa ứng xử thân thiện, vắn miệng với khách, chèo kéo, giành giật khách du lịch vẫn còn nhiều. Điều này gây ấn tượng không tốt đối với khách du lịch trong và ngoài nước.

Đã vậy, hiện nay, vẫn chưa rõ ràng đơn vị chịu trách nhiệm quản lý nhà nước về du lịch ở Chợ nổi Cái Răng. Thực tế, cả Phòng Văn hóa và Thông tin quận Cái Răng và Trung tâm Du lịch quận Cái Răng đều được giao thực hiện công tác quản lý, mà chưa phân định cơ quan nào chịu trách nhiệm quản lý trực tiếp dẫn đến tình trạng đùn đẩy và chông chéo, không đạt hiệu quả trong công tác quản lý.

Để giải quyết vướng mắc trên, tại Kế hoạch 105/KH-UBND, ngày 06/10/2015 về tăng cường quản lý nhà nước, bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng, UBND TP. Cần Thơ giao UBND quận Cái Răng chịu trách nhiệm thành lập Ban Quản lý Chợ nổi, nhưng trên thực tế vẫn chưa được thành lập. Điều này dẫn đến công tác kiểm tra, giám sát và xử phạt vi phạm chưa được thực thi một cách hiệu quả. Cơ quan có thẩm quyền quản lý và kinh doanh du lịch chưa có sự đầu tư để phát triển đa dạng các loại hình dịch vụ, nghiên cứu thị trường, xây dựng các sản phẩm du lịch đặc trưng, bảo vệ môi trường, tổ chức các hoạt động du lịch và mua - bán trên sông phù hợp... Kết quả là các dịch vụ du lịch còn chưa được phong phú, sản phẩm du lịch bị trùng lặp; an toàn giao thông du lịch cho du khách chưa được đảm bảo; vấn đề ô nhiễm môi trường du lịch ngày càng nghiêm trọng, đối tượng quản lý Chợ nổi chưa rõ ràng... Công tác đảm bảo an toàn giao thông đường thủy, an ninh trật tự, an toàn phòng chống cháy nổ và cứu nạn cứu hộ trong hoạt động du lịch, hoạt động vận chuyển hàng hóa mua - bán trên sông chưa được đảm bảo dẫn đến nguy cơ rủi ro cao làm giảm sức hấp dẫn của hoạt động du lịch.

Ngoài ra, còn một yếu tố khách quan làm ảnh hưởng đến sự phát triển của Chợ nổi Cái Răng là theo xu hướng phát triển, các phương tiện giao thông đường bộ phát triển nhanh, nên số lượng ghe, tàu, xuống mua bán trên Chợ cũng ngày một giảm hơn so với trước đây. Điều này cần được nghiên cứu và đánh giá để hạn chế tác động.

GIẢI PHÁP VÀ KIẾN NGHỊ

Thứ nhất, nâng cao ý thức của các bên có liên quan. Đây là vấn đề lớn và lâu dài. Do ý thức người dân còn hạn chế, nên cần phải tổ chức các hoạt động góp phần cải thiện và nâng cao ý thức như thực hiện việc tuyên truyền cho người dân hiểu rõ vai trò quan trọng của bảo vệ môi trường cho các hoạt động nơi đây. Cần tuyên truyền, hướng dẫn, nhắc nhở chủ ghe tàu, hộ dân kinh doanh neo đậu tàu thuyền đúng quy định, chờ khách đúng tuyến, luồng nhằm đảm bảo an toàn giao thông đường thủy. Tăng cường công tác tuyên truyền trên các phương tiện thông tin, như: đài truyền hình, trang thông tin điện tử để mỗi người dân ý thức được việc bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng.

Thứ hai, phân định thẩm quyền quản lý và thành lập Ban Quản lý Chợ nổi Cái Răng. Hiện nay, cơ quan có

chức năng quản lý chưa được phân định rõ ràng giữa Phòng Văn hóa và Thông tin quận Cái Răng và Trung tâm Du lịch quận Cái Răng. Vì vậy, nên có văn bản của cơ quan quản lý nhà nước về du lịch ở TP. Cần Thơ quy định rõ trách nhiệm thuộc về cơ quan nào. Ngoài ra, cơ quan có thẩm quyền tổ chức thành lập Ban Quản lý Chợ nổi Cái Răng để quản lý các hoạt động thu gom rác, đảm bảo an ninh trật tự giao thông đường thủy, bảo vệ quyền lợi cho khách du lịch, thực hiện việc xử lý vi phạm trên địa bàn.

Thứ ba, bảo vệ môi trường du lịch để giải quyết vấn đề ô nhiễm môi trường và đảm bảo chất lượng môi trường Chợ nổi trong tương lai. Theo đó, cần có những biện pháp, như:

- Mở lớp tuyên truyền, giáo dục ý thức cho người dân địa phương (chính quyền địa phương quận Cái Răng và Ninh Kiều thực hiện), dân thương hồ (sở giao thông vận tải các tỉnh có người dân làm nghề mua - bán trên sông thực hiện) về việc cần phải bảo vệ môi trường trên sông; thiết lập hệ thống thu gom và xử lý rác thải; quy định các ghe, tàu, xuồng buôn bán trên sông, các phương tiện chuyên chở khách tham quan phải có thùng đựng rác; yêu cầu chủ tàu và hướng dẫn viên nhắc nhở du khách về việc bảo vệ môi trường trong lúc tham quan; thành lập đội thường xuyên kiểm tra và đưa ra khung xử phạt hợp lý cho từng trường hợp gây ô nhiễm môi trường trên sông; xây dựng khu vệ sinh phục vụ nhu cầu của dân thương hồ và du khách tại Chợ.

- Đa dạng hóa các sản phẩm du lịch để thu hút du khách đến Chợ nổi Cái Răng ngày càng nhiều hơn và kích thích sự chi tiêu của du khách cần đầu tư phát triển các dịch vụ: khuyến khích người dân sử dụng ghe, tàu, xuồng mua - bán trên Chợ nổi để giữ gìn được nét đặc trưng của Chợ, vì hiện nay, tình trạng sử dụng ghe, tàu, xuồng mua - bán của người dân đang giảm so với trước đây; xây dựng nhà hàng nổi phục vụ nhu cầu ăn uống vào buổi sáng cho du khách, nhưng cần chú ý đến yếu tố sạch sẽ, thoáng mát và đảm bảo vệ sinh; tạo điều kiện và dành thời gian cho du khách được trò chuyện và tham gia mua - bán với người dân, chụp ảnh, quay phim, ăn uống tại chỗ nhằm tạo sự thích thú cho du khách; đầu tư xây dựng khu bán hàng lưu niệm với các sản phẩm

thủ công mới lạ, đặc trưng của Cần Thơ, như: mô hình chợ nổi, nhà cổ, bến Ninh Kiều, cầu Cần Thơ thu nhỏ... và các mặt hàng thủ công truyền thống khác ở đường Võ Tánh.

Thứ tư, đảm bảo an toàn giao thông du lịch. Để đảm bảo an toàn giao thông trong du lịch, Ban Quản lý giao thông đường thủy nội địa cần tăng cường kiểm soát các phương tiện tham gia hoạt động chuyên chở khách tham quan của các tổ chức, cá nhân về các tiêu chuẩn đảm bảo an toàn cho du khách. Tuyệt đối không cho phép các tàu, ghe không đạt chuẩn, không đăng ký, đăng kiểm hoạt động chuyên chở khách tham quan. Song song đó, cần tiến hành phân luồng giao thông, trang bị hệ thống phao tiêu chỉ dẫn giao thông và tăng cường công tác tuần tra, kiểm tra nhằm đảm bảo trật tự, nề nếp đối với hoạt động của các phương tiện hoạt động trên sông.

Thứ năm, đẩy mạnh xúc tiến, quảng bá du lịch. Có thể nói, truyền miệng là hình thức mang lại hiệu quả rất cao trong công tác marketing. Để giới thiệu rộng rãi du lịch Chợ nổi Cái Răng đến du khách trong và ngoài nước, trước hết cần phải đáp ứng nhu cầu đa dạng của nhiều nhóm du khách. Đối với vấn đề này ngoài đa dạng hóa sản phẩm du lịch, đảm bảo an toàn giao thông, bảo vệ môi trường, cung cách phục vụ tốt... và thường xuyên phát phiếu điều tra thăm dò ý kiến của du khách để có những điều chỉnh hợp lý. Tăng cường quảng bá hình ảnh Chợ nổi Cái Răng trên các ấn phẩm du lịch và phát cho nhiều du khách bằng cả tiếng Việt và các ngoại ngữ thông dụng; kêu gọi sự đầu tư của các doanh nghiệp, tổ chức, cá nhân trong và ngoài nước đầu tư để phát triển đa dạng các loại hình dịch vụ. □

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. UBND TP. Cần Thơ (2015). *Kế hoạch số 105/KH-UBND, ngày 06/10/2015 về tăng cường quản lý nhà nước, bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng*
2. Ban Chỉ đạo Đề án Bảo tồn và phát triển Chợ nổi Cái Răng (2016). *Kế hoạch số 119/KH-BCĐ, ngày 11/11/2016 về thực hiện Đề án “Bảo tồn và Phát triển Chợ nổi Cái Răng”*
3. Nguyễn Trọng Nhân và Đào Ngọc Cảnh (2011). *Thực trạng và giải pháp phát triển du lịch Chợ nổi Cái Răng - Thành phố Cần Thơ, Tạp chí Khoa học Trường Đại học Cần Thơ, số 19a*
4. Tùng Lâm (2017). *Nổi buồn chợ nổi Cái Răng*, truy cập từ <https://petrotimes.vn/noi-buon-cho-noi-cai-rang-498612.html>
5. Ái Lam (2019). *Giữ chợ nổi không dễ*, truy cập từ <https://baocantho.com.vn/giu-cho-noi-khong-de-a111061.html>